

С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті

НҰРҒАЛИЕВА А.А.

АГРОБИЗНЕСТІ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Оқу құралы

Алматы
2015

ӘОЖ 332 (075.8)
КБЖ 65.32 я 73
Н 86

Пікір жазғандар: Байжолова Р. А. – І. Н. Гүмилев атындағы Еуразия ұлттық университеті «Экономика» кафедрасының меңгерушісі, э.ғ.д., профессор;

Мырзалиев Б. С. – Қожа Ахмет Яссауи атындағы Халықаралық Қазақ-Түрік университеті, экономика кафедрасының меңгерушісі э.ғ.д., профессор;

Қунизова С. К. – С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, экономика кафедрасының меңгерушісі, э.ғ.к., профессор.

Н 86 Нұрғалиева А. А.

Агробизнесі ұйымдастыру: оқу құралы / А. А. Нұрғалиева. – Алматы: Экономика. – 2015. – 214 б.

ISBN 978-601-225-795-3

Агробизнесі ұйымдастыру оқу құралы оқу курсының толығымен тиянақты меңгеруге арналған негізгі оқу материалдар толығымен қамтылған. Экономикалық емес мамандарды даярлайтын жоғары оқу орындарының студенттеріне және экономика саласы қызықтыратын көпшілік оқырмандарға арналған.

Бұл еңбекте немесе оның бөліктерін автордың келісімінсіз таратуға және авторлық құқық жөніндегі нормаларға қайшы келетін басқа да әрекеттерге тыйым салынады, әрі заң бойынша жазаланады. Оқу құралы оқылатын пәннің оқу жұмыс жоспарына және бағдарламасына сәйкес әзірленген.

ӘОЖ 332 (075.8)
КБЖ 65.32 я 73

ISBN 978-601-225-795-3

© Нұрғалиева А. А., 2015.
© «Экономика» баспасы» ЖШС, 2015.

Материалдардың дұрыс болуына, грамматикалық және орфографиялық қателерге авторлар мен құрастырушылар жауапты

КІРІСПЕ

Агробизнесі ұйымдастыру пәнінің мақсаты кәсіпкерлік білім берумен қатар, ондағы ауылшаруашылық кешенімен таныстыру, агроөнеркәсіп және қайта өңдеу кәсіпорындарында менеджмент, маркетинг, өндірісті тиімді және ұтымды ұйымдастыру мәселелері бойынша студенттерге теориялық білім беру және оны іс жүзінде қолдануды үйрену болып табылады.

Аграрлық өндірістің әсер ресурстары және оларды пайдалану тиімділігін арттыру, экономикалық тиімділік және ауылшаруашылығының ұдайы өндіріс жүргізу, нарықтық экономикаға өту жасағандағы экономикалық қалыптастырудың негізгі бағыттары, ауылшаруашылық салаларының экономикасының жолдары қарастырылған.

Агробизнесі ұйымдастыру сабағында агробизнес саласында іскерлік және дағдыны, категориялық-түсінікті аппараттың, басқа қызмет түрлерінің мазмұны мен сапасы қалыптастыруға әрекет жасайды

Бұл жинақтамадан тәлімгерлердің теориялық білімді дәрістерден ала отырып тәжірибелік сабақтан оны бекіту және ары қарай жетілдіруге бейімделеді.

«Агробизнесі ұйымдастыру» оқу құралын құрастыра отырып, автор жоспарыда аталған бағыттарды іске асыру бойынша университеттің оқу-әдістемелік базасының дамуына ықпалын тигізеді деп ойлайды.

Бүгінгі жаһандану жасадайында қоғамдық өрлеу әлеуметтік және экономикалық үрдістердің дамуға қажетті жасадай жасайтын ұлттық шаруашылық кешенінің барлық салаларын жетілдіруге қабілетті. Бұл қызметті материалдық және әлеуметтік инфрақұрылымдар атқарады.

Қоғамдық ұдайы өндірістің дамуында өндірістік және агробизнесінің алатын орны алдыңғы қатардағы өзекті мәселелердің бірі екендігі белгілі. Олар бүгінгі таңдағы ауқымды экономикалық өзгерістер кезеңінде қоғам өмірінің барлық саласын жан-жақты қамтуда. Сондықтан да әлеуметтік, экономикалық және таза басқа күрделі мәселелерді шешуде аграрлық өндірісті дамыту және оны жетілдіру – бүгінгі күннің басты талабы.

НҰРҒАЛИЕВА А.А.

АГРОБИЗНЕСТІ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Оқу құралы

Компьютерде беттеген Мұқаба дизайнері **Сәбитқызы Інжу.**
Бультрикова Айгүл.

Басуға 30.06.2015 ж. қол қойылды. Пішіні 60×84^{1/16}
Баспа табағы 13,2. Шартты баспа табағы 12,3.
Еселіктік баспа табағы 10,0. Оффсеттік басылым.
Таралымы 400 дана. Тапсырыс №4/156-15.

«Экономика» баспасы» ЖШС
050063, Алматы қаласы, Сайын көшесі, 81-үй

ISBN 978-601-225-795-3

9 786012 257953

МАЗМҰНЫ

Кіріспе.....	3
1. Ауыл шаруашылығында кәсіпкерлікті (бизнесі) жасау үшін қажетті экономикалық, әлеуметтік және құқықтық шарттар.....	5
1.1. Ауыл шаруашылығында кәсіпкерлік процестің элементтері.....	5
2. Нарықтық экономика және бизнес.....	14
2.1. Іскерлікті ұйымдастыру формалары.....	14
2.2. Нарықтық шаруашылықтың мәні және негізгі қасиеттері.....	18
2.3. Нарықтың функциялары және нарықтық инфрақұрылым.....	28
2.4. Аграрлық секторда әлеуметтік дамудың жоғары деңгейі.....	30
2.5. Саладағы нарықтық саясат.....	35
3. Ауыл шаруашылығы – Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіп кешенінің басты саласы.....	38
3.1. Агроөнеркәсіп кешенінің басты саласы.....	38
4. Аграрлық өндірістің жер ресурстары және оларды пайдалану тиімділігін арттыру жолдары.....	44
4.1. Мемлекеттік жер кадастры: түсінігі, оны құрайтындар.....	44
4.2. Жер рентасы түсінігі және оны шешетін мәселелері. Жердің экономикалық бағалануы, ақылды жер пайдалануға өту.....	49
4.3. Табиғи ресурстардың мәні.....	53
5. Агроөнеркәсіп кешенінің экономикалық тиімділігі.....	57
5.1. Аграрлы экономиканың негізгі мақсаттары.....	57
6. Саладардың ұғымы және оның ауылшаруашылығындағы орны.....	62
6.1. Халық шаруашылығының саласы.....	62

6.2. Аграрлық саладағы инфрақұрылымның экономикалық рөлі мен маңызы.....	64
7. Қазақстанның ауылшаруашылығы экономикасының ерекшелігі.....	68
8. Нарық және ауылшаруашылығындағы нарықтың механизмі.....	82
8.1. Ауыл шаруашылығын нарықтық қатынастарға көшіру қажеттілігі.....	82
8.2. Нарық айырбастау сферасындағы әлеуметтік-экономикалық қатынастар.....	84
8.3. Саладағы нарықтардың классификациясы мен түрлері.....	88
8.4. Ауыл шаруашылығында әлеуметтік инфрақұрылымның экономикалық механизмі.....	90
9. Агроөнеркәсіп кешеніндегі инвестициялар.....	94
9.1. Инвестициялар түсінігі, маңызы және ерекшеліктері.....	94
9.2. АӨК инвестициялау және оны ұйымдастыру негіздері.....	98
9.3. Жаңа кезеңге сай кәсіпорындарда инвестициялық қызметтерін басқарудың негіздемесі.....	101
9.4. Инвестициялық әрекеттерді қаржыландыруға капиталдарды итеру көздері және әдістері.....	111
10. Аграрлық сектордың инновациялық даму барысы және әлеуметтік инфрақұрылым.....	121
10.1. Инновациялық жүйе.....	121
10.2. Инновациялық үдеріс: инновациялық экономика жатқайындағы мәні, мазмұны, маңызы, ерекшелігі және рөлі.....	132
Тәжірибелік сабақтар мазмұны.....	142
Тест сұрақтары.....	150
Глоссарий.....	196
Әдебиеттер.....	210